

МІСТОБУДІВНЕ ПРАВО В СИСТЕМІ ПРАВА УКРАЇНИ

В.М. ЄРМОЛЕНКО, доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри аграрного, земельного та екологічного права
імені академіка В.З. Янчука,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: vemlaw@gmail.com

Анотація. Розглянуто особливості зародження нового нормативного масиву в системі національного права, яким є містобудівне право. На фоні розбіжності наукових підходів до визначення місця містобудівного права в системі права обґрунтовано авторське бачення останнього як самостійної комплексної галузі права. Охарактеризовано особливості нововиниклої галузі з боку співвідношення самостійності та комплексності. На основі порівняльного аналізу містобудівного законодавства країн пострадянської правової сім'ї та відповідних доктринальних положень визначено предмет містобудівного права, який становлять відносини будівельні, архітектурні та планування організації і розвитку територій і населених пунктів.

Ключові слова: містобудівне право, містобудівне законодавство, будівельне право, комплексна галузь права, предмет містобудівного права

Актуальність.

Останнім часом спостерігається стрімке ускладнення структури вітчизняної правової системи, втім як і в інших країнах пострадянської правової сім'ї. Аналогічним чином, як відповідна реакція на існуючу суспільну потребу, виникло і так зване «містобудівне право». При цьому на фоні досить нечисленних наукових публікацій, присвячених цій тематиці, зали-

шається дискусійним питання правової природи існуючого нормативного масиву, покликаного врегульовувати містобудівні відносини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Наразі в наукових публікаціях містобудівне право розглядається як: 1) інститут екологічного права (правового регулювання забудови земель в системі екологічного права як комп-

лексної галузі (Болтанова, 2015: 13); 2) інститут земельного права (правового режиму земель населених пунктів (Крассов, Земельное право, 2008: 382–410); 3) підгалузь земельного права (Крассов, Экологическое право, 2008: 51; Ждан-Пушкина, 2010: 6); 4) комплексна галузь права (Ізарова, 2011: 229–234); 5) самостійна галузь права (Рыженков, 2019: 10, 15–16; Анисимов, Юшкова: 23). Таким чином, не з'ясованими залишаються місце містобудівного права у системі національного права, а також його галузеве «забарвлення». Складність завдання визначення місця містобудівного права в інституційній структурі системи права підкреслює наведена дуалізація поглядів О.І. Красова на містобудівне право спочатку як на інститут, а потім – підгалузь земельного права.

Результати.

Важливим з методологічного боку уявляється визначення співвідношення містобудівного права з будівельним правом, яке сьогодні також позиціонується окремими вченими на роль самостійної комплексної галузі (Люкшин, 2001: 32). Безумовно нові структурні елементи сучасної системи права не виникають на «пустому місці». Тому цілком логічно вважати попередником містобудівного саме будівельне право. В історичному аспекті виникнення будівельного права в Російській імперії (до якої належала більша частина сучасної України – вставка моя В.Є.) пов'язується зі створенням Будівельного статуту 1832 р. та його подальшими редакціями (1842, 1857 та 1990 рр.) (Пирожкова, 2006: 19). Аналіз положень Будівельного статуту приводить до висновку про доцільність відведення

тогочасному будівельному праву ролі комплексного правового інституту (у сучасному розумінні). Так, у останній редакції (1900 р.) («Устав строительный...») перші три з вісімнадцяти глав охоплювали питання центрального та місцевого управління будівельною справою, а решта були присвячені особливостям регламентації будівництва різних видів будівель і споруд. Отже, положення Будівельного статуту інтегрували норми щонайменше тодішнього адміністративного (поліцейського) та цивільного законодавства. За подальше століття місце і роль будівельного права не зазнали особливих змін. Як зазначається у «Юридичній енциклопедії» (1998 р.), будівельне право, значну частину якого становлять будівельні норми і правила, стандарти у сфері будівництва та яке базується на методах господарського, цивільного і адміністративного права, тим не менш ще не сформувалося у самостійну галузь права (Шемшученко, 1998: 280). І хоча у вказаній публікації прямо не визначається структурне місце будівельного права в системі права, варто розглядати його як комплексний правовий інститут. А з огляду на відсутність інформації про його входження до структури конкретної галузі права, доцільно вважати будівельне право ще й міжгалузевим правовим інститутом.

До такого узагальнення спонукає передусім природа міжгалузевих інститутів права, виникнення яких зумовлюється головним чином єдністю предмету правового регулювання і виконуваних функцій. Водночас можливе об'єднання інститутів окремих галузей права, які утворюють міжгалузевий інститут, норми якого об'єднуються в єдине ціле тільки

за предметом регулювання і виконуваною функцією. Взаємозв'язку між складовими у цьому разі немає. Разом з тим міжгалузевий інститут може бути утворений не лише об'єднанням правових інститутів. Він може бути створений і шляхом об'єднання взаємопов'язаних і взаємообумовлених норм різних галузей права (Филимонов, 2014: 88–89). При цьому, на відміну від юридичних інститутів, які є елементами структури галузі права, міжгалузеві юридичні інститути – структурні елементи права в цілому (Филимонов, 2014: 68). У нашому випадку у наявності об'єднання різногалузевих норм за єдністю предмету правового регулювання і виконуваних функцій. Крім суто технічних будівельних норм і правил, стандартів у сфері будівництва, будівельне право базується на нормах адміністративного, цивільного, господарського, земельного, екологічного, фінансового та інших галузей права, які врегульовують однорідні будівельні відносини, забезпечуючи функції сталого розвитку територій проживання населення країни.

Логіка подальшого дослідження вимагає з'ясування детермінаційних взаємозв'язків між будівельним і містобудівним правом як попередником та його наступником. Причому інтерес становить момент виникнення цього переходу, адже вище вказувалося на існування у 1998 р. ще будівельного права, не зважаючи на прийняття у 1992 р. Закону України «Про основи містобудування» («Про основи містобудування», 1992). І тільки після прийняття Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» («Про регулювання містобудівної діяльності...», 2011) відбулося поглинання юридичного на-

укового середовища щодо з'ясування різноаспектної тематики містобудівних відносин. А в 2010 р. у національній юридичній доктрині вперше з'явилася пропозиція щодо виокремлення як перспективного напрямку дослідження доцільності обґрунтування галузевої природи містобудівного права (Ізарова, 2010: 360). Однак за відсутності належних теоретичних напрацювань у визначенні алгоритму обґрунтування галузевої природи містобудівного права виникає необхідність звернення до наукових здобутків вчених і законодавства країн пострадянської правової сім'ї.

Насамперед, слід вияснити рівень, на який може претендувати містобудівне право в системі права. Найнижчим рівнем, на якому певний нормативний масив може здійснювати самостійні функції правового регулювання як цілісне утворення, є інституційний. Виходячи з тенденції «спадковості» цілком логічно припустити сприйняття містобудівним правом місця і ролі у системі права свого попередника будівельного права, тобто комплексного міжгалузевого інституту. Але тоді, по-перше, не виясненими будуть питання безпосередньо раціональності такої заміни. Адже присвоєння будь-якому правовому явищу іншої назви без паралельних змістовних змін нівелює саму доцільність цієї дії, з огляду на її регресивність. По-друге, виходячи зі здобутків сучасної загальної теорії права, інститут права не створюється штучно. Норми, що становлять його самобутній юридичний зміст, не можуть з волі законодавця переміщуватися в межі іншого правового інституту, оскільки вони є частиною особливої, нероздільно цілої юридичної конструкції (Олейников, 2017:

185–186). Звідси випливає обґрунтоване припущення щодо розширення суспільно-юридичного значення містобудівного права порівняно з будівельним правом, що дає всі підстави для об'єктивації на галузевому рівні.

На цьому етапі дослідження правової природи містобудівного права важливого методологічного значення набуває загальнотеоретичний висновок, що галузі права формуються шляхом виокремлення (з однієї або з декількох галузей) та переродження. Переродження галузі – це шлях появи нової галузі на основі поглинання та трансформації існуючої галузі з доповненням значним масивом нових норм. Виокремлення та переродження галузі може відбуватися на основі нових суспільних відносин або на основі актуалізації існуючих. Розподіл шляхів формування демонструє походження основної частини норм галузі права, розкриваючи генетичні зв'язки всередині права (Мураховська, 2010: 15). Очевидним є шлях утворення галузі містобудівного права через переродження, тобто поглинання та трансформацію існуючого міжгалузевого правового інституту будівельного права.

Наступним опорним методологічним пунктом є висновок, що обов'язковою ознакою формування нової галузі є ознака комплексності, яка полягає в тому, що нова галузь, формуючись на основі існуючих галузей, успадковує деякі їх риси. Аналіз видів правових інститутів на предмет стабільності та здатності утворювати нові системи більш високого рівня показав провідну роль комплексних інститутів у формуванні нової галузі (Мураховська, 2010: 15). Водночас інститут визнається комплексним не тому, що в ньому є норми інших

галузей права, а тому, що ці норми конкретизуються щодо специфіки предмета галузі та діють лише в її межах. Відповідно, комплексний інститут розуміється як сукупність норм, за допомогою яких в окремій галузі права, стосовно специфіки її предмета, конкретизуються і доповнюються норми інших галузей права, а регулятивна дія цих норм обмежується предметом цієї галузі права (Сырых, 2002: 25). Зі сказаного випливає, що утворювана на місці комплексного інституту будівельного права галузь містобудівного права має сприйняти його комплексну природу.

Протиставлення самостійних і комплексних галузей права стало наслідком недостатньої проробки теорією права сутності категорій «самостійність» і «комплексність» у контексті можливості їх застосування у процесі характеристики складових частин системи права. У результаті ми одержали суперечливу теоретичну модель диференціації масиву правових галузей на первісні галузі, самодостатні, тобто спроможні самостійно врегульовувати певні суспільні відносини і комплексні, тобто похідні, залежні від самостійних. Між тим, з боку незалежності і самодостатності сьогодні дійсно самостійною галуззю можна вважати лише конституційне право. Усі інші галузі тією чи іншою мірою залежні від нього, позбавляючись, таким чином, первісної самостійності.

З боку функціональності поняття «самостійність» застосовне до будь-якого нормативного масиву, що претендує в системі права на позицію галузі. Самостійність відбиває місце і роль певної сукупності правових норм у системі права на фоні самодостатності такого нормативного утворення

у можливості впорядкування певної сфери суспільних відносин незалежно від нормативного впливу інших галузей. Натомість комплексність інформує про особливості предмета правового регулювання, тобто з боку функціональності формує характер певної галузі права. При цьому, якщо придивитись уважніше, предметом будь-якої без виключень галузі є комплекс відповідних суспільних відносин. У кінцевому підсумку, комплексність відбиває горизонтальні координаційні зв'язки між складовими предмету певної галузі права.

Як наслідок, саме тут актуалізується питання співвідношення будівельного і містобудівного права, зокрема їх предметів правового регулювання. Насамперед, слід вказати на обмежену кількість наукових праць, присвячених цій тематиці. Наприклад, О.В. Стукаленко по всьому тексту своєї статті беззастережно і безальтернативно ототожнює будівельне і містобудівне право (Стукаленко, 2016: 25–27), вважаючи при цьому, що «... будівельна галузь – це підгалузь адміністративного права, що регулює суспільні відносини управлінського та публічно-сервісного спрямування, що формуються у процесі публічного управління в будівельній галузі, та спрямована на створення повноцінного середовища життєдіяльності людини» (Стукаленко, 2016: 27). Такий «фундаментальний» висновок викликає цілу низку зауважень. По-перше, будівельна галузь – це структурно-секторальна складова економіки нашої країни, яка є однією з галузей сфери матеріального виробництва, але не правової системи, а тому не може бути підгалуззю будь-якої галузі права, зокрема адміністративного. По-друге, у такій іпостасі будівельна галузь вза-

галі не може регулювати жодних суспільних відносин. По-третє, навіть якщо цілком гіпотетично надати будівельній галузі регулятивні функції, залишається не зрозумілим як «будівельна галузь ... регулює суспільні відносини ... в будівельній галузі».

З цього боку значно привабливішою є позиція А.М. Люкшина, який рахує будівельне право самостійною, комплексною галуззю права поряд з містобудівним правом, на відміну від якого предмет будівельного права складають відносини з інженерних вишукувальних робіт для проектування і будівництва, відносини з архітектурно-будівельного проектування та відносини з будівництва об'єктів капітального будівництва (Люкшин, 2001: 32). Однак цей висновок суперечить закріпленій в російському законодавстві конструкції містобудівних відносин. Відповідно до ч. 1 ст. 4 Містобудівного кодексу Російської Федерації («Градостроительный кодекс...», 2004) відносини з архітектурно-будівельного проектування та будівництва об'єктів капітального будівництва належать до містобудівних.

Натомість О.В. Єрхов вважає, що містобудівний комплекс є інститутом галузі будівельного права, яка формується. Одночасно він розглядає будівельну та архітектурну види діяльності як складові містобудівництва. До будівельної він відносить діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування, фізичних та юридичних осіб у сфері містобудівного планування розвитку територій і поселень, визначення видів використання земельних ділянок, проектування, будівництва та реконструкції об'єктів нерухомості. Архітектурна діяльність, на його думку, включає в себе творчий процес створення архітектурного

проекту, координацію розробки всіх розділів проектної документації для будівництва або для реконструкції, авторський нагляд за будівництвом архітектурного об'єкта тощо (Ерхов, 2007: 13–14). У наявності обґрунтоване розмежування будівельної та архітектурної діяльності з розкриттям їх змісту. Разом з тим спостерігається логічна несумісність при формуванні внутрішньогалузевих структур. По-перше, містобудівний комплекс позиціонується на роль інституту галузі будівельного права на фоні одночасного включення будівельної діяльності до містобудівництва. По-друге, називається лише один інститут у складі новостворюваного будівельного права. Але один елемент не утворює системно-структурних внутрішньогалузевих зв'язків, що унеможливило існування жодної галузі права.

Відсутність єдності і ясності у теоретичних здобутках змушує звернутись до аналізу відповідного законодавства. Так, у п. 1 Положення про Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України («Про затвердження Положення...», 2014) розрізняються види державної політики у сфері будівництва, архітектури і містобудування, але не розкривається їх зміст. На жаль, єдиним нормативно-правовим актом на теренах пострадянської правової сім'ї, у якому розрізняються як самостійні види містобудівна, будівельна і архітектурна діяльність і розкриваються їх поняття, є однойменний Закон Республіки Казахстан («Об архитектурной, градостроительной...», 2001). У цьому Законі містобудівна діяльність (містобудівництво) зводиться до містобудівного планування організації і розвитку територій і населених пунк-

тів (п. 25 ст. 1), тоді як будівельна діяльність (будівництво) розуміється як діяльність зі створення основних фондів виробничого і невиробничого призначення шляхом зведення нових і (або) зміни існуючих об'єктів (п. 31 ст. 1). Водночас архітектурна діяльність прямо не визначається, але її побічно можна вивести зі співвідношення між містобудівним, будівельним і архітектурним проектами, поняття яких надано у п. 13 зазначеного Закону. Відповідно містобудівні проекти містять задум комплексного містобудівного планування організації, розвитку і забудови територій і населених пунктів, архітектурні – включають архітектурно-художні, композиційні та об'ємно-планувальні рішення об'єкта, а будівельні – проектну (проектно-кошторисну) документацію. У результаті вказані проекти співвідносяться як загальне, особливе і одиничне поняття, а архітектурною буде діяльність, яка забезпечує архітектурно-художні, композиційні та об'ємно-планувальні рішення об'єкта. У підсумку виокремлюються три самостійні види діяльності: містобудівна, будівельна та архітектурна. Однак становище ускладнюється тим, що предметом правового регулювання є безпосередньо суспільні відносини, а не діяльність, що вимагає з'ясування детермінаційного взаємозв'язку між цими поняттями.

Звернення до надбань філософської доктрини дало змогу встановити, що суспільні відносини утворюють багаторазово повторювані взаємодії між людьми. При цьому діалектичний характер взаємодії людської діяльності і суспільних відносин полягає не тільки в тому, що перша породжує інші, а останні виступають об'єктивною формою і

умовами здійснення першої. Людська діяльність є способом, як існування, так і зміни, розвитку суспільних відносин. З розвитком суспільства людська діяльність все більш урізноманітнюється і складаються всі нові і нові різновиди суспільних відносин («Деятельность и общественные отношения»). Таким чином, діяльність проявляється як джерело формальної об'єктивації суспільних відносин. Зроблений висновок дозволяє побудувати логічно-детермінаційні опорні ланцюжки взаємодії: містобудівна діяльність – містобудівні відносини; будівельна діяльність – будівельні відносини; архітектурна діяльність – архітектурні відносини. Звичайно, це спрощене схематичне зображення, яке тим не менш дає змогу розглядати певну людську діяльність як матеріальну основу, зміст відповідного предмету галузевого регулювання.

Висновки і перспективи.

Вищенаведене дає змогу дійти узагальнювального висновку, що наразі є підстави вважати містобудівне право самостійною комплексною галуззю національного права, предмет якої становлять відносини будівельні, архітектурні та планування організації і розвитку територій і населених пунктів, під якими у законодавстві розуміються безпосередньо містобудівні відносини. Однак всі відносини, що становлять предмет містобудівного права в цілому є містобудівними. Тому ототожнювати з містобудівними відносинами лише частину предмету (відносини планування організації і розвитку територій і населених пунктів) є логічним і методологічно неправильним, що потребує поглиблення досліджень у зазначеному напрямі.

Список використаних джерел

1. Болтанова Е.С. Эколого-правовые основы регулирования застройки земель зданиями и сооружениями в России: автореф. дисс. ... докт. юрид. наук: 12.00.06; Нац. исслед. Томский гос. ун-т. Томск, 2015. С. 13.
2. Крассов О.И. Земельное право: учебник. 2-е изд., пересмотр. Москва: Норма, 2008. 671 с.
3. Крассов О.И. Экологическое право: учебник. 2-е изд., пересмотр. Москва: Норма, 2008. 672 с.
4. Ждан-Пушкина Д.А. Земельное право в схемах и определениях: Учебное пособие. Москва: Проспект, 2010. 112 с.
5. Ізарова І.О. Містобудівне право як галузь права. Право України. 2011. № 7. С. 229–234.
6. Рыженков А.Я. Принципы градостроительного права: монография. Москва: Юрлитинформ, 2019. 176 с.
7. Анисимов А.П., Юшкова Н.Г. Градостроительное право – новая отрасль в системе российского права. URL: uristrus.narod.ru (дата звернення: 21.08.2019).
8. Люкшин А.М. Строительное право как комплексная отрасль права. Бизнес, менеджмент и право. 2001. № 1(23). С. 26–34.
9. Пирожкова И.Г. Строительное законодательство Российской империи: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.01; Тамбов. гос. ун-т им. Г.Р. Державина. Тамбов, 2006. 25 с.
10. Устав строительный 1832 г. (издание 1900 г.). URL: <http://fire-consult.ru/catalog/20/20-5/stroitelnyj-ustav-rossijskoj-imperii.html> (дата звернення: 21.08.2019).
11. Шемшученко Ю.С. Будівельне право. Юридична енциклопедія: В 6 т.: Т. 1 А–Г / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ: «Укр. енцикл.», 1998. С. 280.
12. Филимонов В.Д., Филимонов О.В. Институт права. Институт уголовного права. Институт уголовно-исполнительного права. Москва: ИД «Юриспруденция», 2014. 256 с.

13. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011 р. № 34. Ст. 343.
14. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011 р. № 34. Ст. 343.
15. Ізарова І.О. До питання кодифікації законодавства в сфері містобудування. Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. 2010. Вип. 47. С. 354–360.
16. Олейников С.М., Уварова О.О. Інститут права. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права / редкол.: О.В. Петришин (голова) та ін. Харків: Право, 2017. С. 185–191.
17. Мураховська Т.Є. Формування важливих галузей у системі права України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01; Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2010. 19 с.
18. Сырых В.М. Комплексные институты как компоненты системы российского права. Журн. рос. права. 2002. № 10. С. 22–27.
19. Стукаленко О.В. Місце будівельного права в системі права. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. Вип. 37(3). С. 25–27.
20. Градостроительный кодекс Российской Федерации: Закон РФ от 22.12.2004 г. № 190-ФЗ. URL: <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102090643> (дата звернення: 04.08.2019).
21. Ерхов А.В. Управление градостроительным комплексом в Российской Федерации (административно-правовой аспект): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Саратов, 2007. 27 с.
22. Про затвердження Положення про Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України: постанова Кабінету Міністрів України від 30.04.2014 р. № 197. Офіційний вісник України. 2014. № 51. Ст. 1345.
23. Об архитектурной, градостроительной и строительной деятельности в Республике Казахстан: Закон Республики Казахстан от 16.07.2001 г. № 242-II. URL: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1024035#pos=128;-155 (дата звернення: 21.08.2019).
24. Деятельность и общественные отношения. URL: <https://lektsii.com/1-20590.html> (дата звернення: 21.08.2019).

References

1. Boltanova, E.S. (2015). Ekoloho-pravovyye osnovy rehulyrovaniya zastroiky zemel zdaniyam y sooruzheniyam v Rossyy [Environmental and legal framework for the regulation of land development by buildings and structures in Russia]; Nats. yssled. Tomskiy hos. un-t. Tomsk, 13 (in Russian).
2. Krassov, O.Y. (2008). Zemelnoe pravo [Land Law]. Moskva: Norma, 671 (in Russian).
3. Krassov, O.Y. (2008). Ekolohicheskoe pravo [Environmental law]. Moskva: Norma, 672 (in Russian).
4. Zhdan-Pushkina, D.A. (2010). Zemelnoe pravo v skhemakh y opredeleniyakh [Land law in schemes and definitions]. Moskva: Prospekt, 112 (in Russian).
5. Izarova, I.O. (2011). Mistobudivne pravo yak haluz prava [Town planning law as a branch of law]. Pravo Ukrainy, 7: 229–234 (in Ukrainian).
6. Ryzhenkov, A.Ya. (2019). Pryntsypy hradostroytelnoho prava [Principles of urban law]. Moskva: Yurlytynform, 176 (in Russian).
7. Anysymov, A.P., Yushkova, N.H. Hradostroytelnoe pravo – novaia otrasl v systeme rossiyskoho prava [Town-planning law is a new industry in the system of Russian law]. Available at: uristrus.narod.ru (in Russian).
8. Liukshyn, A.M. (2001). Stroytelnoe pravo kak kompleksnaya otrasl prava [Construction law as an integrated branch of law]. Byznys, menedzhment y pravo, 1(23): 26–34 (in Russian).

9. Pyrozhkova, Y.H. (2006). Stroytelnoe zakonodatel'stvo Rossiyskoi ymperyy [Building legislation of the Russian Empire]; Tambov. hos. un-t ym. H.R., Derzhavyna. Tambov, 25(in Russian) .
10. Ustav stroytelnyi 1832 (yzdanye 1900) [Building charter of 1832 (1900 edition)]. Available at: <http://fire-consult.ru/catalog/20/20-5/stroitelnyj-ustav-rossijskoj-imperii.html> (in Russian).
11. Shemshuchenko, Yu.S. (1998). Budivnele pravo [Construction Law]. Yurydychna entsyklopediia. Redkol.: Yu.S., Shemshuchenko ta in. Kyiv: «Ukr. entsykl.», 280 (in Ukrainian).
12. Fylymonov, V.D., Fylymonov, O.V. (2014). Ynstytut prava. Ynstytut uholovnoho prava. Ynstytut uholovno-yspolnytelnoho prava [Institute of Law. Institute of Criminal Law. Institute of Penal Law]. Moskva: YD «Iurysprudentsiya», 256 (in Russian).
13. Pro rehulivannia mistobudivnoi diialnosti [On regulation of town-planning activity] (2011): Zakon Ukrainy 17.02.2011 № 3038-VI. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 34, 343 (in Ukrainian).
14. Pro rehulivannia mistobudivnoi diialnosti [On regulation of town-planning activity] (2011): Zakon Ukrainy 17.02.2011 № 3038-VI. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 34, 343 (in Ukrainian).
15. Izarova, I.O. (2010). Do pytannia kodyfikatsii zakonodavstva v sferi mistobuduvannia [On the question of codification of legislation in the field of urban development]. Derzhava i pravo: Yurydychni i politychni nauky, 47: 354–360 (in Ukrainian).
16. Oleinykov, S.M., Uvarova, O.O. (2017). Instytut prava [Institute of Law]. Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia; redkol.: O.V., Petryshyn ta in. Kharkiv: Pravo, 185–191 (in Ukrainian).
17. Murakhovska, T.Ye. (2010). Formuvannia vazhlyvykh haluzei u systemi prava Ukrainy [Formation of important branches in the system of law of Ukraine]; Khark. nats. un-t vnutr. sprav. Kharkiv, 19 (in Ukrainian).
18. Syrykh, V.M. (2002). Kompleksnye ynstytuty kak komponenty systemy rossiyskogo prava [Complex institutions as components of the system of Russian law]. Zhurn. ros. prava, 10: 22–27 (in Russian).
19. Stukalenko, O.V. (2016). Mistse budivelnogo prava v systemi prava [The place of construction law in the system of law]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu, 37(3): 25–27 (in Ukrainian).
20. Hradostroytelnyi kodeks Rossiyskoi Federatsyy [Town Planning Code of the Russian Federation] (2004): Zakon RF 22.12.2004 № 190-FZ. Available at: <http://pravo.gov.ru> (in Russian).
21. Erkhov, A.V. (2007). Upravleniye hradostroytelnyim kompleksom v Rossiyskoi Federatsyy (admynystratyvno-pravovoi aspekt) [Management of the urban development complex in the Russian Federation (administrative aspect)]. Saratov, 27 (in Russian).
22. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo rehionalnogo rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo-komunalnogo hospodarstva Ukrainy [On approval of the Regulation on the Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services of Ukraine] (2014): postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy 30.04.2014 № 197. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy, 51, 1345 (in Ukrainian).
23. Ob arkhytekturnoi, hradostroytelnoi y stroytelnoi deiatelnosti v Respublyke Kazakhstan [On architectural, urban planning and construction activities in the Republic of Kazakhstan] (2001): Zakon Respublyky Kazakhstan 16.07.2001 № 242-II. Available at: <https://online.zakon.kz> (in Russian).
24. Deiatelnost y obshchestvennye otnosheniya [Activities and public relations]. Available at: <https://lektcii.com/1-20590.html> (in Russian).

V.M. Yermolenko (2019). City law in the law of Ukraine. Law. Human. Environment, 10(4): 85-94. <https://doi.org/10.31548/law2019.04.010>.

Summary. *The peculiarities of the birth of a new normative array in the system of national law, which is urban planning law, are considered. Against the background of the divergence of scientific approaches to determining the place of town planning law in the system of law, the author's vision of the latter as an independent complex branch of law is grounded. The features of the emerging industry in terms of the balance of independence and complexity are characterized. On the basis of a comparative analysis of the town planning legislation of the countries of the post-Soviet legal family and the relevant doctrinal provisions, the subject of town planning law is determined, which constitutes the relations of construction, architectural and planning organization and development of territories and settlements.*

Keywords: *town planning law, town planning legislation, construction law, a comprehensive branch of law, subject of town planning law*
